

27.11.2008

Dnro 2093/4/07

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Jari Pirjola

VANKILASTA VAPAUTUVAN ULKOMAALAISEN MAASTA KARKOTTAMINEN

1 KANTELU

A oli oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjoituksessa huolissaan siitä, että hänen vankilasta vapautumisensa (27.6.2007) jälkeen tapahtuva karkottaminen B:n valtioon tulisi viivästyään. Hänelle oli kerrottu, että hän joutuisi olemaan säilössä vähintään kolme päivää vapautumisensa jälkeen. Hän katsoi, että vankilasta vapautuvan ulkomaalaisen maasta karkottamiseen voitaisiin varautua jo etukäteen.

Helsinki-Vantaan rajatarkastusyksiköstä puhelimitse saadun tiedon mukaan A vapautui vankilasta keskiviikkona 27.6.2007 ja hänet poistettiin maasta seuraavana tiistaina 3.7.2007.

3 RATKAISU

3.1 Saadun selvityksen sisältöä

Sisäasiainministeriön poliisiosaston poliisitoimintayksikkö

Sisäasiainministeriön poliisiosaston poliisitoimintayksikkö toteaa omassa lausunnossaan seuraavaan:

"Esikunta on pyytänyt poliisitoimintayksikön lausuntoa koskien B:n kansalaisen A:n maasta poistamista, kuinka vankilasta vapautuvien maasta karkotettavien maasta poistaminen ja siihen liittyvä tiedonkulku on järjestetty eri viranomaisten kesken ja missä vaiheessa maasta poistamisjärjestelyt voidaan käytännössä aloittaa.

A on kirjeessään eduskunnan apulaisoikeusasiamiehelle moittinut viranomaisia hänen maasta poistamistaan koskevasta viivästyttämisestä.

Liiteasiakirjoista selviää, että A vapautui vankilasta 27.6.2007 ja hänet poistettiin maasta kuuden vuorokauden kuluttua eli seuraavana tiistaina 3.7.2007. Maasta poistamista koskevan päätöksen täytäntöönpano oli siirretty 6.6.2007 rajavartiolaitokselta liikkuvan poliisin lentoaseman yksikön vastuulle, koska A:n maasta poistaminen edellytti saattajien asettamista palautuslennolle.

A:n tapausta sinänsä ei voi kommentoida tyhjentävästi, koska esimerkiksi lentoaseman poliisin selvitystä tapahtumien kulusta ei ole käytettävissä.

Poliisitoimintayksikön käsityksen mukaan ensimmäinen mahdollinen palautuslento B:n valtioon A:n vankilasta vapautumispäivän jälkeen on ollut 3.7.2007. Suomesta ei ole suoria lentoyhteyksiä B:hen eikä sinne kesäaikana ole niitä helposti löydettävissä. Tästä syystä ei kuuden päivän odotusaikaa voine pitää kohtuuttomana.

Arvattavaksi jää, olisiko A:n maasta poistamista ollut mahdollista nopeuttaa, mikäli asian hoitaminen olisi siirtynyt poliisille aikaisemmin. Maasta poistamisvalmistelut tulisi aloittaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Optimaalisesti hoidettuna maasta poistettava henkilö tulisi voida siirtää hänen vankilasta vapauduttuaan suoraan lentokentälle ja edelleen maasta poistamislennolle. Tämä edellyttää luonnollisesti saumatonta viranomaisyhteistyötä (poliisi, rajavartiolaitos, vankilaviranomaiset, Ulkomaalaisvirasto). Etukäteen on usein oletettavissa, että rikostuomion kärsineelle maasta karkotettavalle henkilölle joudutaan turvallisuussyistä asettamaan saattajat. Tähän vaikuttaa viranomaisten suorittaman riskiarvioinnin lisäksi lentoyhtiön säännöt ja vaatimukset. Kaiken kaikkiaan tulee kuitenkin muistaa, että maasta poistamistapaukset ovat erilaiset ja ne vaativat myös erilaisen lähestymistavan ja käsittelyn.

Maasta poistamisen täytäntöönpanon ajankohtaan ja onnistumiseen vaikuttaa myös:

- luvan saaminen lentoyhtiöltä ja lennon kapteenilta kuljetuksen suorittamiseen
- täytäntöönpanon kulun varmistaminen kustannus- ja turvallisuussyistä reitin alusta sen loppuun saakka (lupa käyttää väliasemia, lentoyhtiön vaihto, odotusajat/mahdollinen virka-aputarve ym.)
- turvallisuussyistä ja maksavien matkustajien viihtyisyyden takia saatettavalle ja saattajille on löydyttävä istumapaikat tietystä osasta konetta
- saatettavan ja saattajien matkustusasiakirjojen, viisumien ja rokotusten tarve
- riippuen kohteesta saattajien turvallisuudesta huolehtiminen, esimerkiksi mahdollisuus palata kotimaahan kohtuullisessa ajassa.

Poliisin ja rajavartiolaitoksen yhteistyö ja tiedon kulku ulkomaalaisasioissa on perinteisesti ollut hyvää. Voimassa oleva ohjeistus käsittelee vankilasta vapautuvien maasta karkotettavien maasta poistamista ja siihen liittyvää tiedonkulkua lähinnä poliisin, vankilaviranomaisten ja Ulkomaalaisviraston yhteistyön näkökulmasta. Rajavartiolaitoksen tehtäväkenttä on sittemmin laajentunut myös rikostutkintatehtäviin, jolloin siitä on tullut tavallaan uusi yhteistyöviranomainen tässä asiassa. Poliisitoimintayksikön käsityksen mukaan Helsingin ulkomaalaispoliisi, lentoaseman poliisi ja rajavartiolaitos ovat sopineet keskenään asioiden käytännön hoitamisesta. Ohjeistusta tulisi kuitenkin päivittää tältä osin ja sopiva foorumi siihen voisi olla sisäasiainministeriön yhteinen ja rajavartiolaitoksen johdolla toimiva ohjeistotyöryhmä ulkomaalaisasioissa."

Liikkuvan poliisin johto

Liikkuvan poliisin johto katsoo, että asiassa on toimittu ulkomaalaisten maasta karkottamista koskevien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. A:n maasta poistaminen ei ole johtunut puutteellisuudesta eri viranomaisten välisessä yhteistoiminnassa, vaan syynä ovat olleet lähinnä harvat lentoyhteydet B:n valtioon.

Liikkuvan poliisin lentoaseman yksikön komisarion selvitys

"A on tuomittu mm. törkeästä laittoman maahantulon järjestämisestä, törkeästä petoksesta ja väärennyksestä Vantaan käräjäoikeudessa 24.11.2006 ehdottomaan vankeusrangaistukseen. Rajavartiolaitos on tehnyt 27.11.2006 esityksen Ulkomaalaisvirastolle A:n käännyttämiseksi. Ulkomaalaisvirasto on antanut 7.12.2006 päätöksen, jonka mukaan A käännytetään vankilasta vapautumisen jälkeen kotimaahansa B:hen ja hänelle määrätään maahantulokielto Schengen-alueelle toistaiseksi. Rajavartiolaitos on antanut edellä mainitun päätöksen tiedoksi A:lle 22.5.2007.

Liikkuvan poliisin lentoaseman yksikkö ja rajavartiolaitoksen Helsingin rajatarkastusosasto ovat sopineet A:n maasta poistamisen täytäntöön panon järjestelyistä 6.6.2007. Samalla päivämäärällä liikkuvan poliisin lentoaseman yksikkö otti vastuun A:n maasta poistamisjärjestelyistä. Allekirjoittanut keskusteli henkilökohtaisesti rajavartiolaitoksen tutkinnanjohtajan kanssa asian siirrosta ja jatkotoimista.

Määräsin viipymättä jutulle tutkijan ja asiasta laadittiin poliisin rikosilmoitusjärjestelmään S - ilmoitus 6.6.2007. Asian tutkija oli 8.6.2007 varannut ensimmäiset mahdolliset lennot A:lle ja kahdelle saattajalle B:n valtioon. Matkan oli tarkoitus tapahtua 2.7.2007. A vapautui vankilasta 27.6.2007. Lentoyhtiö ilmoitti 12.6.2007 peruuttavansa suunnitellun matkan. Myöhemmin lentoyhtiö vahvisti uuden matkasuunnitelman siten, että matka tapahtui 3.7.2007.

Kävin keskusteluja A:n avustajan kanssa, joissa totesin poliisin tekevän parhaansa, jotta A pääsisi mahdollisimman pian kotiinsa. Avustajan kanssa käydyissä keskusteluissa en luvannut mitään minimiaikaa, vaan selvitin kotiinpaluun ajankohdan riippuvan hyvin pitkälle lentoyhtiöistä ja vapaista lennoista.

Yhteistoiminta eri viranomaisten kesken ei aiheuttanut viivästystä tässä asiassa. Olemme yhteisessä kokouksessa Helsingin ulkomaalaispoliisin, Vantaan kihlakunnan, rajavartiolaitoksen ja liikkuvan poliisin lentoaseman yksikön kesken sopineet, että liikkuvan poliisin lentoaseman yksikkö hoitaa rajavartiolaitoksen tutkimiin rikosasioihin liittyvien henkilöiden maasta poistamisen, mikäli maasta poistaminen edellyttää saattajien asettamista. Toimintamalli on ollut järkevä ja tarkoituksenmukainen mm. siksi, että Suomenlahden merivartioston Helsingin rajatarkastusosasto ja liikkuvan poliisin lentoaseman yksikkö sijaitsevat samassa rakennuksessa, jolloin asioista voidaan keskustella ja sopia henkilökohtaisesti tutkinnanjohtajien kesken lyhyelläkin varoitusajalla. Lisäksi molemmilla viranomaisilla on tiedossa ne haasteet, jotka liittyvät henkilöiden maasta poistamisiin.

Katson, että olen toiminut tässä asiassa lakien, niitä alempien säädösten ja ohjeiden mukaan sekä hyvää poliisitapaa noudattaen."

3.2

Kannanotto

Olen tutkinut asian, mutta en ole havainnut siinä oikeusasiamiehen toimenpiteitä edellyttävää lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä.

Käytettävissäni olevista asiakirjoista käy ensinnäkin ilmi, että Helsingin käräjäoikeus määräsi A:n 29.6.2007 pidettäväksi säilössä maasta poistamista koskevan päätöksen turvaamiseksi.

Saadusta selvityksestä käy edelleen ilmi, että A:n maasta poistamisen valmistelu aloitettiin 8.6.2007, jolloin hänelle varattiin ensimmäinen lento B:hen. Lentoyhtiö kuitenkin myöhemmin peruutti tuon lennon ja A:n kotimatka siirtyi yhdellä päivällä. Nähdäkseni A:n maasta poistaminen aloitettiin kohtuullisen hyvissä ajoin ja viivästyminen johtui lähinnä lentoyhtiön aikatauluista.

Sisäasiainministeriön poliisiosaston poliisitoimintayksikkö nostaa omassa selvityksessään epäsiinkyyksymyksen siitä, olisiko A:n maasta poistamista ollut mahdollista nopeuttaa, mikäli asian hoitaminen olisi siirtynyt poliisille aikaisemmin. Poliisitoimintayksikkö kiinnittää huomiota siihen, että maasta poistamisvalmistelut tulisi aloittaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Selvityksessä todetaan, että asiaan liittyvää ohjeistusta tulisi tältä osin päivittää. Pidän poliisitoimintayksikön ehdotusta hyvänä.

Totean vielä yleisellä tasolla, että perustuslain 7 §:n 2 momentin mukaan kenenkään henkilökohtaiseen vapauteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyjä perusteita. Tämä edellyttää sitä, että vankilasta vapautuvan ulkomaalaisen maasta poistaminen tulisi pääsääntöisesti hoitaa vankilasta vapautumisen yhteydessä, kuten sisäasiainministeriön poliisiosaston 21.2.2008 antamassa ohjeessa (SM-2008-00462/Ka-24) todetaan. Jos vankilasta vapautuvan ja maasta karkotettavan ulkomaalaisen vapautumispäivä on etukäteen tiedossa, olisi pyrittävä siihen, että rangaistuksensa jo kärsineen henkilökohtaisen vapauteen ei jouduta enää puuttumaan matkanjärjestelyiden tai lentoyhtiön aikataulujen takia.

Saatan edellä lausutun käsitykseni sisäasiainministeriön poliisiosaston tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä vastauksesta sisäasiainministeriön poliisiosastolle.